СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Милена Емилова Моцинова-Бръчкова

относно дисертационен труд за присъждане на
образователна и научна степен „доктор“
по научна специалност 05.06.05 „Педагогическа и възрастова психология“

на *Лорела Гарули*

на тема **„Ефективността на арт-терапията за работа с тревожност на деца във възрастта 8-11 години“**

Научен ръководител: доц. д-р Наташа Ангелова
ЮЗУ „Неофит Рилски“ – Благоевград
Философски факултет, Катедра Психология
Втори научен ръководител: доц. д-р Линдита Дурмиши

гр. Велико Търново

2022

1. **Данни за дисертанта**

През 2012 г. Лорела Гарули завършва бакалавърска степен по *Психология* в университета в Тирана, Албания. През 2014 г. получава магистърска степен по *Консултативна психология* в същия университет. През 2015 година получава магистърска степен по *Когнитивна невронаука и специфични образователни потребности* във Университета във Валенсия, Испания.

Има опит като психолог към различни телевизионни формати. Работила е като психотерапевт в център за деца с аутизъм. От 2015 г. е преподавател във Факултета по обща психология в университета в Тирана. От 2019 г. е психолог-консултант на частна практика.

Лорела Гарули е докторант в самостоятелна форма на обучение в катедра „Психология“ при Философски факултет на ЮЗУ „Неофит Рилски“ по научна специалност „Възрастова и педагогическа психология“, Професионално направление 3.2. Психология, с научен ръководител доц. д-р Наташа Ангелова.

2. **Данни за докторантурата**

Няма констатирани нарушения по процедурата на докторантурата, която е в съответствие с действащата нормативна база на ЮЗУ „Неофит Рилски“ и на Закона за развитие на академичния състав в Р. България. Дисертационния труд е разгледан на заседание на катедра „Психология“ и е насочен за публична защита.

3. **Данни за дисертацията**

Докторският труд обхваща 189 страници; структуриран е в увод, четири глави, заключения, приноси и библиография. Използвани са 80 литературни източника на английски, испански и италиански език. Като

обем и структура представеният труд отговаря напълно на формалните изисквания за дисертационна разработка.

В увода Лорела Гарули обосновава актуалността на проблема и представя доказателства за ефективността на арт-терапията при лечение на тревожност чрез позоваване на множество изследвания. Дефинира целта на изследването.

Теоретичната обосновка на проблема обхваща **ГЛАВА 1. Литературен обзор.** В първи параграф е направен увод в арт-терапията. Във втори параграф е проследена историята на арт-терапията. В трети параграф е дадено определение на арт-терапията. По-нататък са разгледани въпросите за значението на детското творчество по време на терапевтичната работа с деца; основните насоки за интерпретация на детските художествени произведения в терапията и значението на детските рисунки и художествени творби.

Седми параграф е посветен на психодиагностична оценка на децата. Описани са основни характеристики на развитието в периода 8-11 години. Разгледани са особеностите на тревожността в детска възраст и възможностите на арт-терапията за преодоляването й.

Докторантката показва добри теоретични познания по проблема и умения за работа с литературни източници.

В ГЛАВА 2. ИЗСЛЕДОВАТЕЛСКИ ДИЗАЙН е представена целта и подцелите на изследването. Дефинирана са една обща и три допълнителни хипотези. Според авторката „основната цел на изследването е да удостовери хипотезата, че арт-терапията, съвместно с подходящи техники, е ефективна при намаляване на симптомите и остротата на тревожността.“

Представени са изследваните лица (експериментална група от 10 деца и контролна група от 30 деца на възраст между 8 и 11 години) и използваните изследователски методи. Използван е въпросникът **Скала за детски**

емоционални разстройства, свързани с тревожност (Screen for Child Anxiety Related Emotional Disorders (SCARED), детска версия.

Изследването представлява психо-педагогически експеримент, при който се извършва първоначално измерване на нивото на тревожност на децата в експерименталната група и второ измерване, след провеждане на сеанси по арт-терапия с продължителност от 50 минути, веднъж седмично, в продължение на 10 седмици. Резултатите от първото и второто измерване са сравнени с резултатите на контролната група.

Използваният статистически метод е Т-тест за отделни извадки.

Представена е демографска информация за двете групи.

Описани са арт-терапевтичните техники, използвани в изследването.

В ГЛАВА 3. РЕЗУЛТАТИ ОТ ПРОВЕДЕНОТО ИЗСЛЕДВАНЕ

Извършен е Т-тест на сдвоена извадка с цел сравнение на нивото на тревожност на участниците в контролната група за двете измервания, като времето между първото и второто измерване е три месеца.

Получените резултати не потвърждават първата под-хипотеза, а именно предположението, че „нивото на тревожност за контролната група ще бъде идентично за първото и второто измерване на тревожността“. Наблюдава се повишение в периода между първото и второто измерване, въпреки че то е в границите на нормата.

Втората под-хипотеза включва най-важната част на изследването и от нейните резултати зависи валидността на и ефикасността на апробираната програма по арт-терапия. Тя се основава на предположението, че „ще има разлики в нивата на тревожност между първото и второто измерване за експерименталната група.“ След разглеждане на отделните казуси и количествен анализ на получените резултати авторката достига до

заключението, че „съществува изключително висока и значима разлика между първото и второто измерване. Понижение, което е надежден индикатор за ефикасността на интервенцията.“

Третата под-хипотеза не е валидирана, защото няма статистически значими разлики в нивото на тревожност между експерименталната и контролната група при второто измерване.

Прави впечатление умението на докторанта планирано и организирано да провежда научно изследване; задълбочено да анализира и интерпретира получените резултати.

Изготвеният автореферат коректно отразява съдържанието на дисертационния труд.

Докторантката има четири публикации, свързани с темата на дисертационния труд.

Глава 4. ДИСКУСИЯ са направени интерпретации на резултатите на десетте деца от експерименталната група.

Изведени са конкретни **изводи** относно ефикасността на програмата.

4. Приноси на дисертационния труд

Присъединявам се към формулираните от докторантката приноси, а именно:

1. Това е първо експериментално изследване на прилагането на арт-терапията в Албания.
2. Предложена и апробирана е конкретна програма за понижение на тревожността при деца, основана на експресивната арт-терапия.

В бъдеше изследването може да бъде разширено със сравнителни изследвания между възможностите за въздействие на арт-терапията върху избраната извадка деца на възраст между 8-11 годни и други възрастови групи. Може да бъдат направени крос-културални изследвания, за да се

открият специфични културно обусловени причини или фактори, които подпомагат или пречат при прилагането на арт-терапевтичното лечение.

5. Препоръки

Докторският труд би спечелил, ако:

- В увода да бъдат формулирани обект и предмет, задачи и хипотеза**;**
- Приносите, формулирани от докторантката, бъдат разделени на научно-теоретични и практико-приложни.

6. Заключение

Дисертационната разработка е посветена на актуален проблем. Докторантката показва много добра теоретична подготовка и умения за организиране и провеждане на научно изследване. Получените данни са основа за извеждане на аргументирани анализи и изводи, които имат несъмнени приноси в теоретичен и практико-приложен план.

Докторантката има четири публикации по темата на дисертационния труд.

Изготвеният автореферат коректно отразява дисертационната разработка.

На основата на тези заключения давам своята положителен вот и предлагам на уважаемите членове на научното жури да присъдят на Лорела Гарули образователната и научна степен „доктор“ по научна специалност 05.06.05 „Педагогическа и възрастова психология“.

25.12.2022г. Подпис:

гр. В. Търново (доц. д-р Милена Моцинова-Бръчкова)

OPINION

by assoc. prof. Milena Emilova Mocinova-Brachkova, Ph.D.

on Ph.D. Thesis

or acquiring of educational and scientific degree "Doctor" in area of high education: 3. Social, Economic and Legal Sciences, Professional field: 3.2 Psychology, Field: "Pedagogical and age psychology"

"The effectiveness of art therapy for treating anxiety in children aged between 8-11"

Ph.D. Student: Lorela Garuli

Scientific Supervisor: Assoc. prof. Natasha Angelova, Ph.D

SOUTH – WEST UNIVERSITY "NEOFIT RILSKY" BLAGOEVGRAD

FACULTY OF PHILOSOPHY

DEPARTMENT OF PSYCHOLOGY

Second Supervisor: Assoc. prof. Lindita Durmishi, Ph.D

1. Information about the Ph.D. student

In 2012, Lorela Garuli graduated with a BA in Psychology from the University of Tirana, Albania. In 2014, she received a master's degree in Counseling Psychology at the same university. In 2015, she received a master's degree in Cognitive Neuroscience and Special Educational Needs at the University of Valencia, Spain.

She has experience as a psychologist for various television formats. She worked as a psychotherapist in a center for children with autism. Since 2015, she has been a teacher at the Faculty of General Psychology at the University of Tirana. Since 2019, she has been a psychologist consultant in a private practice.

Lorela Garuli is a Ph.D. student in an independent form of study in the Department of Psychology at the Faculty of Philosophy of the Neofit Rilski State University, majoring in “Pedagogical and age psychology”, Professional Direction 3.2. Psychology, with academic supervisor Assoc. prof. Natasha Angelova, Ph.D.

2. Data on Ph.D. studies

No violations were found in the procedure of the doctoral studies, which is in accordance with the current legal basis of the Neofit Rilsky State University and the Law on the Development of the Academic Staff in the Republic of Bulgaria. The dissertation work was reviewed at a meeting of the Department of Psychology and is directed for public defense.

3. Data for the dissertation

The doctoral thesis covers 189 pages; it is structured into an introduction, four chapters, conclusions, contributions, and a bibliography. Eighty literary sources in English, Spanish and Italian were used. In terms of volume and

structure, the presented work fully meets the formal requirements for dissertation development.

In the introduction, Lorella Garuli justifies the relevance of the issue and presents evidence for the effectiveness of art therapy in the treatment of anxiety by referring to numerous studies. Defines the purpose of the study.

The theoretical background of the problem covers **CHAPTER 1. Literature review.** In the first paragraph, an introduction to art therapy is made. In the second paragraph, the history of art therapy is traced. In the third paragraph, a definition of art therapy is given.

Next, questions about the importance of children's creativity during therapeutic work with children are discussed; the main guidelines for interpreting children's artwork in therapy and the meaning of children's drawings and artwork. The seventh paragraph is devoted to the psychodiagnostic assessment of children. Basic characteristics of development in the period 8-11 years are described. The features of childhood anxiety and the possibilities of art therapy for overcoming it are discussed.

The Ph.D. student shows good theoretical knowledge of the problem and skills in working with literary sources.

CHAPTER 2. RESEARCH DESIGN presents the objective and sub-objectives of the research. One general and three additional hypotheses are defined. According to the author, "the main purpose of the study is to verify the hypothesis that art therapy, together with appropriate techniques, is effective in reducing the symptoms and severity of anxiety."

The persons studied (an experimental group of 10 children and a control group of 30 children between the ages of 8 and 11) and the research methods used are presented. The questionnaire Screen for Child Anxiety-Related Emotional Disorders (SCARED), a children's version, was used.

The research is a psycho-pedagogical experiment, in which an initial measurement of the anxiety level of the children in the experimental group is

performed, and a second measurement, after conducting art therapy sessions lasting 50 minutes, once a week, for 10 weeks. The results of the first and second measurements were compared with the results of the control group.

The statistical method used is the t-test for separate samples.

Demographic information for both groups is presented.

The art therapy techniques used in the study are described.

IN CHAPTER 3. RESULTS OF THE CONDUCTED RESEARCH

A paired sample t-test was performed to compare the anxiety level of participants in the control group for the two measurements, with the time between the first and second measurements being three months.

The obtained results did not confirm the first sub-hypothesis, namely the assumption that "the level of anxiety for the control group will be identical for the first and second anxiety measurements". There is an increase in the period between the first and second measurements, although it is within the normal range.

The second sub-hypothesis includes the most important part of the study and its results depend on the validity and efficacy of the approved art therapy program. It assumes that "there will be differences in anxiety levels between the first and second measurements for the experimental group."

After examining the individual cases and quantitative analysis of the obtained results, the author concluded that "there is an extremely high and significant difference between the first and second measurements. A reduction that is a reliable indicator of the efficacy of the intervention."

The third sub-hypothesis was not validated because there were no statistically significant differences in anxiety levels between the experimental and control groups at the second measurement.

The Ph.D. student's ability to conduct scientific research in a planned and organized manner is impressive; thoroughly analyzes and interprets the results obtained.

The prepared abstract correctly reflects the content of the dissertation work.

The doctoral student has four publications related to the topic of the dissertation.

Chapter 4. DISCUSSION interpretations of the results of the ten children from the experimental group were made.

Specific conclusions are drawn regarding the effectiveness of the program.

4. Contributions of the Ph.D. work

I agree with the contributions formulated by the doctoral student, namely:

1. This is the first experimental study of the application of art therapy in Albania.
2. A specific program for reducing anxiety in children based on expressive art therapy was proposed and approved.

In the future, the research can be expanded with comparative studies between the possibilities of the impact of art therapy on the selected sample of children aged between 8-11 years and other age groups. Cross-cultural research can be done to highlight specific culturally determined reasons or factors that help or hinder the implementation of art therapy treatment.

5. Testimonials

The Ph.D. thesis would win if:

• Object and subject, tasks and hypothesis should be formulated in the introduction;

• The contributions formulated by the doctoral student will be divided into scientific-theoretical and practical-applied ones.

6. Conclusion

The dissertation development is dedicated to an actual problem. The doctoral student shows very good theoretical preparation and skills for organizing

and conducting scientific research. The obtained data are the basis for deriving reasoned analyzes and conclusions, which have undoubted contributions in theoretical and practical-applied terms.

The Ph.D. student has four publications about her dissertation.

The prepared abstract correctly reflects the dissertation development.

On the basis of these conclusions, I give my positive vote and propose to the respected members of the scientific jury to award Lorela Garuli the educational and scientific degree "doctor" in the scientific specialty 06.05.05 “Pedagogical and age psychology”

25.12.2022 Signature:

V. Tarnovo (Assoc.prof. Milena Mocinova-Brachkova, Ph.D.)